

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Txomin Hormaetxea Uriagereka

*Bermeo,
Bizkaia
(1930-2013)*

Aurkibidea

Biografia

1930. urtean sortu zen [Artika](#) auzoko [Fandangone](#) errota-baserrian, Estrada izenez ere deitua. Aita bertakoa zuen eta ama Larrauriko Markaida auzokoa; 3 anai izan ziren. Errotako semea izaki, oso ondo ezagutzen du bertako bizimodua elkarrizketan entzun eta ikus dezakegunez. Bermeoko orfeoiko kidea, pandero-jotzailea eta dantzari trebea izandakoa dugu. Almikako Almikatzu baserriko [Teodora Alboniga Menor Barrenarekin](#) ezkondu eta bertara joan zen bizitzera ezkondu eta urte batzuetara. 4 seme-alaba izan zituzten. Almikatzun taberna eta jatetxea zabaldu zuten duela 40 urte inguru.

Zintak

BRM-015

- **Proiektua:** Bermeoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-10-18
- **Iraupena:** 69 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea

BRM-016

- **Proiektua:** Bermeoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-10-18
- **Iraupena:** 32 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Artika: erroten auzoa

- **Erref:** BRM-015/002
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:01:18. **Bukatu:** 00:03:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Artikan 16 errota zeuden, Bermeon hasi eta Sollubera arte.</p>

Transkripzioa

- "Barrio Artigas", Bermioko errotan barridxue, "barrio de los molinos de Bermeo".
- Semea: Zemat errota egoten zien hor?
- Hor ezetu dotez /ezetutez/ nik hamasei errota.
- Emaztea: Fandanguene etxiek izena.
- Hamasei errota. Hamasei errota egon die Bermion hasi tte ba Sollubera arte, ta Mañu, Sollube. Hamasei errota.
- Emaztea: Orain bapez.
- Badauz baie gitxi, zarratzen duz-ta. Errotak akabaten duez. Ta artu-urune be eskas dau ya, taluk itzeko. Artu be gitxi ereitzen da ta gero ta gitxiau ta hor gabiz. Taluk eitten duz hondiño hamen, taluk eitten duz asko. Bastante eitten du hondiño. Baia hori ya badoie galtzen, galtzen doie.
- Ta errota danak bardiñek zien?
- Bueno, batzuk die hiru errota, lau errota, bost errota, holan. Desberdiñek, bost errota, sei harek gehidxenak. Seidxen seikuk gehidxenakuk, ostantzien hiru ta lau normal. Hiru errota ta lau errota etxe bakotzien. Holan izeten izen da beti.
- Ta danak zien gari-errotie eta arto-errotie?
- Gari-errotie lehenau nire denporan ez horren beste baie zeuzer bai. Gerraostien, ogidxe falta zani en ba gerraostien, hainbeste gehidxau errotak biher eitten izen dabe, ogidxen faltara. Gerraostien, baia ostantzien lehenau asko, lehenau artu eta inddabie, ta errotak ta artu eta inddabak ta ganadu be bai hor barridxun errotakaz nahastien.

2. 300 bezero inguru; erroten gainbehera

- **Erref:** BRM-015/003
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:03:22. **Bukatu:** 00:06:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>300 bezero inguru izaten zituzten errotan, auzo ezberdinetakoak hurbiltzen ziren. Bakio, Busturia eta Mundakatik ere hurbiltzen ziren. Errotarriak "frantses harria" ziren, harri zuria. Gari errotak gutxitzen joan ziren arto errotak ugarituz.</p>

3. Zelan landu behar da artoa?

- **Erref:** BRM-015/004
- **Iraupena:** 0:04:34. **Hasi:** 00:06:15. **Bukatu:** 00:10:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Taloa egiteko, irina fin-fin eho behar da. Artoa zelan landu behar den azaltzen du. Ihartutako artoa izan behar da. Irina kaxetan gorde behar da, gaztaina egurrezko kaxetan. Gipuzkoarrek ezberdin lantzen dutela dio, ez dute ihartzen. Ameriketan ere hamaika talo egindakoa da, semea han izan baitzuen 20 urtean pilotari. Azoketan ere ibili izan da taloak egiten.</p>

4. Urak indarra behar du

- **Erref:** BRM-015/005
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:10:49. **Bukatu:** 00:13:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Errotak erreka uraren indarraz jartzen ziren martxan, elektrizitate barik. Sikatea egonez gero arazoak izaten zituzten. Elektrizitatea erabiltzea garestia zela dio, ez zuen ekonomikoki merezi. Bizkaiko irina garestiagoa zen hobe, finagoa, zelako.</p>

5. Mundakan burdin usaindun irina

- **Erref:** BRM-015/006
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:13:54. **Bukatu:** 00:16:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Mundakan gerra ostean ez zen ogirik egon eta mundakarrak artoa jaten hasi ziren, baina ez zuten labe handirik baserri gehienetan egoten ziren moduan. Hori dela-eta, sukaldeko labean igartzen zuten eta arto hark burdina usaina zuen. Euren bezeroei irin ona ematen zieten txarraren truke, txarra pentsutarako erabiltzen zuten.</p>

6. Dungulua (morokila)

- **Erref:** BRM-015/007
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:16:54. **Bukatu:** 00:18:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Errezetak

Laburpena:

<p>Bermeon "dungulue" esaten zaio morokilari. Zer den eta zelan egiten den azaltzen du.</p>

7. Errotaren funtzionamendua I

- **Erref:** BRM-015/010
- **Iraupena:** 0:05:12. **Hasi:** 00:20:26. **Bukatu:** 00:25:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Errotaren funtzionamendua azaltzen du atalka, zelan ehotzen "idxoten" zen: ubideak, presa, antepara "andapara", errotarriak, "txifloia", ezpata, txoria, "sardie"...</p>

Transkripzioa

- Hori eitten da errotak en jeneralien ba ure datorren errekan onduetan dauz errotak en jeneral. Ure, Sollubetik eta mendixetatik dator, ure datorrena, ta gero beti egon die ubidek eindde errota-etxietara, errotie dauzen etxietara. Uren bidie, eitten izen die presak, ure erreka handidxen presan hartun ta ubidek egoten izen die etxitara, etxiek errotak, errota-etxiek errota-etxiek, ta han idxoten izen da. Ure ta ipintzen izen die errotak en jeneral baserridxen barruen, beti-beti, baserridxen barruen ta andaparie depositue etorten izen dana ubidetik, andapara bat eukitzen izen du etxe onduetan, depositue andaparie. Han gordeten izen da ure, han egoten izen da ure. Handik gero, desnibela sei-zazpi metro desnibela egoten izen da etxera etxera desnibela, ba zazpi-zortzi-bederatzi metro "salto de agua", ure urteteke indderragaz. Ta urek indderragaz urteten deuen indderragaz haregaz errotak ibiltzen izen die, errota bakotzak beran manduk dekoz asitzeko eta lotuteko, errota bakotzak berak dekoz manduek makiñetan ta han eitten da lotu ta asi ta handik maneja, ureri pasue eta zarratu, lotzeko eta asteko ta biherrian ipintzeko, ta gero biherrien ba hogeta lau ordu ta gehidxau be igual eitten izen deu errotak deskantsu apur bet eindde, hogeta lau edo hogeta hamar ordu, deskantsa apur bet ta gero emon deskantsaldi bat, han eitten izen da deskantsa erroziek, harridxe be berotu eitten diez biherrien-ta. Ta ure behien, errotapien, ta goittik maneja, errota-etxetik barrutik, hemetik izetie lez. Errotak hamen eta ubidie egoten izen da han, han han elizie dauen kontun, han depositue. Ta hametik manejan izen duz errotak: asi, lotu... dana etxetik. Ta uren grifuek eta zerak egoten izen die txiploiek eta danak, danak izeten izen die desbardiñek batzuk tubo inddertsuaue beste batzuk estuaue, beste batzuk zabalaue. Hor idxoten izen da, errubedie behien ta goidxen harridxe, etxe barruen harridxe, errotak goidxen.

- Semea: Harek bekuek ze izen eukitten deue? harek zelan deittuten dozu pieza desberdiñeri?

- Piezak ba errobedie urena, bekue, ta gero gero ezpatie gora dxuten izen danana, errotara.

- Semea: Eji modure, ezpatie.

- Eje bat. Errubedatik errotara ta errota bat hamen, hamen holan [...] bat, bi, hiru, hiru errota haxe medide antzien, bat, bi, hiru edo lau. Ta uregaz han behien, bakotza beran errubedie errota bakotzak, beran indderragaz. Igiri ta hasitzen izen da benga biherrien. Gero akabaten danien lotu ta holan. Baia urun ona e, urun ona Bizkaixen ona.

- Orduen horrer, zelan esan dozu?

- Ezpatie.

- Ezpatie. Gernikaldien-eta "txoridxe" da.

- Txoridxe da, txoridxe da behekie. Aber lelengo base bat dau, errotiek deko base bat egurrezkie, egurre, ta dekoz gero tubuek urenak bertara errubedara, hametik depositotik dator ure inddar handidzegaz e, errekan behien, ta hamen deko, behien sardie, sardie izena. Behien, egurrezku ha be, sardie, ta hamen ganien, hemen ganien dxuten izen da errotie hemen behien, hemen errotie, uren errubedie, beran zerak burdiñezkie. Ta gero hamen goidxen, due harri bat hemen ta gero beste bat behien, bi, harri bi: bat geldi ta bestie martxan ejiaz. Uretatik hona goiko harrire ejie, hau ibiltzen da bueltaka, hau da errotie goidxen idxoten. Orduen idxotik eta gero barruen dana, artuk-eta etxe barrun dana manejatzen izen da, kajak-eta urunenak-eta.

8. Errotaren funtzionamendua II

- **Erref:** BRM-015/011
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:25:38. **Bukatu:** 00:28:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Errotaren funtzionamendua I pasartearen jarraipena da. Irina kaxetan gordetzen zen, haize barik. Errotaren funtzionamendua azaltzen du: sardea, txoria, opila. Txifloia zer den kontatzen du.</p>

Transkripzioa

- Hor artuk klasifikeu onak eta danak, beti holan eitten izan deu errotiek biher. Uregaz ta gero handik, eruten izen die kaixatara, etxe barrure urun ona han sakatu ta haizerik hartun barik, zertu galdu barik beran nortasune dekona urunek.

- Semie: Hori mekanismu esan dozune izeten zan bera gero txoridxe edo hori edo ezpatie...

- Lelengo sardie, hamen hamen, behien uretan sardie. Hau da nibelien imintzeko errotie, nibela imintzeko. Eidxoteko urune hemen, sardiek. Gero hamen txoridxe, sardien ganien txoridxe, ta txoridxe gordeten izen da lotzen izen dan lekuen, txoridxe lotzen izen da punto baten, txoridxe hamen ta hamen sardie ta hamen ez, bertan beran lekue opille. Opille, txoridxe egoten izen dan lekuen, opille, geldi egoteko ha burdiñezko txoridxe. Han eitten izen deu puntu bat, ta hemen eitten izen deu jire errotarridzek, hemen, hemen goidxen. Bat geldi, ejetik: bat geldi harri bet geldi ta bestie ganien eta idxoten.

- Ta lehen esan dozu txifloie.

- Bai.

- Zer da hori?

- Txifloie da handik deposututik datorren beste uren tubo bat errotien hona zerera, errubedara, errotien errubedara, eta hamen egoten izen dan juntie ure ta ure honen errubediaz hori izeten izen da txifloie, hori izeten izen da txifloie. Hori izeten izen da mekanismue. Han eitten du, han handik urteten izen deu ta han eitten izen du batzutan indder gehitxuau emon be bai ta ure be han mekanidxaute izen da handik manejatzen izen da indderra errotiena eta dana. Hau txifloie hamen, gero errotien onduen, ta errubedie, ezpatie, ardatza gora ta goidxen errotak. Hori izen da, ta mobimientue errotiena.

9. Errotaren funtzionamendua III

- **Erref:** BRM-015/012
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:28:18. **Bukatu:** 00:30:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Errota baten argazkia aurrean duela, errotaren funtzionamenduaren inguruko azalpen gehiago ematen ditu.</p>

Transkripzioa

- Hemen dekot nik erretratu bet, baiña igual ez deko zerikusirik zuen errotiegaz, horren antzekoa euki zenduen zuek?

- Bai, bai, bai, bai, bai, bai, bai. Aber, hau de, aber zuk ia begidxen hobeto dekozuz ta, hau be errotaridxe izen da-ta, ia benga, esplike hori errotien asuntua. Errotie, hemen dau errotie, hau da ardatza, hau de granu lotzen dan dobarie, dobarie esaten dotsagu honeri, dobarie, errotie dobarie hemen egoten da. Ta hamen deko hamen, hau bolantie hamen dauena da, errotie nibelatekue harridxe gorau, beherau, estua, istu ta urun ona eitteko estutu ein biher izeten /bizeten/ da, ta hauneaz hauneaz errobe, honeaz eitten da ta gero errotie hamen beste, artun pasue errotara be hemen dau beste manejo zer bat, makiñe bat, ein biher dana /biden/ ha be regule, zemat arto duen, arlo larrei badue ez deu ondo idxoten, medide baten dxun biher deu /bideu/ artue beti medide baten. Ta eitten deu ba idxo, medidu onien imintzen bazun, ba urun ona eitteko medide ona imin biher dozu /bizu/, asko botaten bazu, larrei, ba pasa eitten da, ez deu ondo idxoten. Honek dekoz, hamen dekoz manduek, errotie asteko, reguleteko, istututeko-ta dauz. Txirritxie, honeri esaten dxakonari txirritxie, ta hau ba beti izeten da mandue esaten danakona bolante bate lez ta handik eitten da dana, errotie handik eitten dotsu /eittentsu/ zeure beran nibelatan imiñi. Medidetan, beran medidetan. Ta hauxe da besterik. Gero, urune hemetik, hemetik goittik, hemen errotak betetan die artuaz da gero urteten deu behien: goidxen bete ta gero urune du behera. Ta han eitten die: hametik batu, zakutan sartu ta etxitara eroan. Hauxe da errotie, ure dau hemen, behien dau ure, errekek be bai behien, deposittue hamen ganien atzien, asaure, errotatik kanpuen. Hauxe, hauxe da errotie.

10. Ubideak garbitzen

- **Erref:** BRM-015/013
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:30:56. **Bukatu:** 00:32:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Ubideak urtean behin garbitu behar izaten zituzten zikinkeria asko egoten zen-eta: egur zatiak, orbela, baza...</p>

Transkripzioa

- Semea: Arazue eukitten dxuzena da gero akabuen galdu dienien ya garbittuteko be bai, ezta? ze urtien zemat bider garbittuten zuien ur bidiek?
- Ubidek, ba uren pasue, urtien baten.
- Semea: bazie formaten zan.
- Bazie ta grijue ta ure batek dakarzen egur zatidxe-eta beti dator orbela be bai, orridxe ta ure. Horrek garbittuten ba urtaro egon biher da /bide/ beti zain, beti zain, dxaboten-eta.
- Semie: Beti ibiltzen zien atxurrekaz-ta, ze orduen ez zan egoten eskabadorarik, orduen biher egoten zan...
- Dana eskuz, dana eskuz. Dana eskuz eitten izen da, garbittu ta brozak atara ta. Hiru lau gizon ubide danak garbittu izen die. Ubidera etxetik errotie dauletik eta presara be igual egoten izen die kilometro erdi be igual. Bidie urena, etorteko errekatatik errotara. Gero hemen ure hemen idxoten izen deu ta gero martxetan izen deu urek, hau errotie ibilli ta badue gero beste, beste bide batetik badoie ostarabe erreka nagosire ostarabe, ta haulan. Errotiena asuntu politte da, politte da errotien makiñeridxe bertan, gero beti egon biher de /bide/ zaindduten ta beti egon biher de /bide/ han bata bat dxaboten.

11. Errotarriak pikatzen

- **Erref:** BRM-015/014
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:32:25. **Bukatu:** 00:34:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Harriak hamabostean behin-edo pikatzen ziren. Peskantearekin altxatzen zen harria. Garia arinago ehotzen da; artoa gogorragoa denez lan asko ematen du.</p>

Transkripzioa

- Semea: Harridxe pike noiz?
- Harridxe pike segun ze biher eitten dan, ba igual hamabostarik behin edo hoge egun edo zeuzer gehixau-gitxiau hor beti, pike.
- Semea: Altxa ein biher dana.
- Bai. Altxa harridxe, peskantiegaz altxa gora, bai peskantiagaz gora.
- Semea: Peskantie zer da? harek burdiñek bidxe egoten zienak?
- Bai, bai. Danak die zerezkuek, burdiñezkuek, errotie altxateko. Ta errotie imintzen da, harridxe imintzen da goidxen, barruen, etxe barruen ya, gero eitten die pike hau de harridxe, hau eitten da pike ta geldi dauena be bai, bidxe, harri bidxe pike ein dizien hartun apur bet piketa imiñi "pa que tenga" agarralekue artuek eta harridxe, hor eitten die buztetu harridxe eta urune eitteko hor eitten die, alkatuten die artue ta eitten deu urune horretatik. Ta garidxena be estilo bardin antzian, baie garidxe da ariñau idxotuten dana artue baiño, ariñau idxotuten da bigunau dalez artue siketute-eta egoten da, ta hareri biher gehidxe emoten dotso harridxeri, garidxe ariñau igxoten da, ariñau. Baie garidxe, garidxe gero, lehengo,

nik ez dot ezetu hori, baia, haiziaz garbittuten izen deue, eidxo orduko, hona askara bota orduko, hona botaten da granue, hemetik pasaten da hona, hamen dau harridxe ta hamen eidxoten da, hau de botateko depositue errotie beteta: hemetik garidxe ta artue bidxe hona botaten die, baia aparte, aparte eidxoteko batera barik. Gero, batera dungulue eitteko, batera urune, morokille eitteko hor dau erdiz erdiz garidxe eta artue. Ta taloa eitteko ez deu urunek garidxe apurtxu bet baiño eruten artuek, artuek garidxen urunen apur bet, apurtxu bet gustu emoteko.

12. Errotarriak Jatatik eta Frantziatik

- **Erref:** BRM-015/015
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:34:59. **Bukatu:** 00:36:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Errotarriak Jata mendiko harriekin egiten ziren. Harria gogorra izan behar izaten zen. Beste harri batzuk, zuriak, Frantziatik ekartzen ziren.

Transkripzioa

- Eta errotaridxe-eta nungo kanteratatik ekartzen zenduezan?
- Kantarie errotaridxe, Bakidxo ezetuten dozu, Bakidxo? Han dau Jata mendixe, handik harridxe hartun garidxe "monte Jata" Bakidxon. Handik handik ekarten izen die gehidxenak harridxe gehidxenak, harririk onenak, klaserik onena, kalidadie, izen biher deuelako /bideuelako/ harridxe gogorra.
- Baia zer kareharridxe edo ze harri zan?
- Ez. Harri normalak, kareharridxe bigunek die, gogorra izen biher deu / bideu/ artuntzako, kareharridxe "no resulta", dxan eitten deu laborie biher einkeran, gasta eitten da, ez deu gasta biher harridxe, harridxe gogor egon biher deu /bideu/ gogor lana eitteko. Eta haikitik die harridxe gogorra, Jatako Jatako harridxe, ta gero garidxe, urune, garidxe idxoteko zuridxe egoten izen die, Frantzitik etorten izen die horrek, Frantzitik, Frantzitik. Baia gero horrek gitxittu ein zien, garidxe gero barruen, herridxe Espaiñien barruen hasi zien makiñek-eta, bai, beste errota batzuk, hemen guk errota artanalak euki genduzen hemen, uregaz.

13. Elektrizitatea uraren indarraz

- **Erref:** BRM-015/016
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:36:22. **Bukatu:** 00:38:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Errotetako uraren indarra elektrizitatea sortzeko ere erabiltzen zen dinamo bidez.

Transkripzioa

- Eta hori ure ez zenduen ibiltzen elektrizidadie eukitzeko-edo?
- Bai, be bai, aprobetxeten izen da horretan be bai, bai. Geur eukin ddun errotie izeten izen dana geure errotan gure etxie ba izetiezez esate baterako, ha ta beste hogeta hamar metrure edo berrogei metrure edo berrogeta hamar metrur-edo. Gero han dinamo bat, dinamue. Ta errotien uretik hartunde ha dinamue han etxien, argidxe eitteko, argidxe eukin ddun.
- Semea: barridxun lelengokoa.
- Bai, gure barridxun bai. "Ciento veinte cindo ciento treinta voltios" baie argi izaten die, bastante motelak.
- Semea: Lelengo argidxe ha izen zan.
- Lelengo ard;gidxe ha izen zan uregaz, errotako uregaz. Errotako ure aprobetxaten dala instalasiñuek urenak-eta. Gero han dinamu ipiñitte, dinamu ba elektrizidadie. Ure-errotak ba uregaz artue idxo ta ure gero dxuten izen da beste erreka batera. baina gero han eukin doguz iñoz holan be egon die errotak be, mixtos, mixto.
- Ta zemat erreka pasetan zien handik?
- Errekak? errekie bat Sollube, bat dator erreka handidxe ur asko datorrena. Han dauz gero presak eta presan hartzen dozu ta due presatik errotara arte badue ubidetik. Ta gero handik gero handik beste errota batera. Hamen badau errota bat, beste errotie dau igual ba ehun metruen, beste errota bat, gero beste ehun metruen beste errota bat, etxitan. Haretara danetara dau beti uren ubidiek, ubidek, ubidek, ure dxuteko lekue. Gero errekatik aparte ba solutara pasau izen du ure erregateko letxugek eta berdurie eta hartzeko ure. Euririk ez deuelez eitten beti gusture, danan gustue, ba handik errotako uretik erregaziñuek eta horrek danak, mobimientu guztidxe urenak. Politto egoten izen da.

14. Arazoak uholdetan errotan

- **Erref:** BRM-015/017
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:38:50. **Bukatu:** 00:40:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Uholdeetan arazo asko sortzen dira errotan.</p>

Transkripzioa

- Ta uridxolakaz?
- Uridxolakaz problemak handixek, uridxolakaz ze ure euridxe batzutan gogor botaten deunien trugonadak eta honek, ño! ba urek altxa ta destrosuk ein uretan ubidetan, apurtu, presak eruen erreka nagosidxen, presak be apurtu urek udxolatan, udxolatan. Bai, beti beti dau udxolatan galtzeidxe ubidetan eta gero baitte presan be bai, presan be igual ur handidxe apurtu presie apurtu ha be, barriro hormak-eta eitten, ta benga! Holan beti, baie ur handidxe kaz beti arazon bat, arazon bat beti, beti beti gastue beti. Urek inddar asko, urek euridxe eitten dunin, buf! [...] garbittu ta. Urek inddar handidxe deko ta beti arazuek asko, asko arazuek. Baie harek pasaten dizenin ahaztu ostabe, hurrungo uretara arte pazientzidxe, pazientzidxe. Holan izeten izen da beti martxie.

15. Gerraostean errotak prezintatuta

- **Erref:** BRM-015/023
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:46:07. **Bukatu:** 00:49:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Gerraosteko ogia txarra zen, irinaren kalitatea ere txarra zen eta. Errota asko zarratuta eta prezintatuta egon ziren. Errotari askok estraperloan aritzeko aprobetxatu zuten. Gauez baino ez zuten ehotzen, ez ikusteko. Guardiek prezintua kenduta harrapatuz gero, eskupekoa emanda konformatzen ziren; hala ere, isunak ordaindutakoak dira. "Servicio nacional del trigo" egon zen errotak kontrolatzen.</p>

Transkripzioa

- Ta gerraostie? errotantzako gogorra izen zan gerraostie.
- Gerraostie ba errotak askok ogidxe falle zeuenien ogidxe txarra ein zeuien gero gerratan, gerra denporan kalidadie urunek be ez euien eitten izen ondo errotak be zarratu eta kastigeta eukitten errotak be izetie lez.
- Semea: prezinteu ez?
- Prezinte eitten izen [...] izetie lez ño! "zuek erdi ondo kobrate dozu ta ez dakitz zer ta holako gora beherak ez da izeten geuza handirik ez da izeten izen baia errotari emon zotsoien /emontsoien/ ño! inportantzi bet geuzie erdi aberastute dauzela errotaridxe aberastute dauzela ez dakitz zer "estan vendiendo la harina, no sé que, no sé que...". Dana izen zan...
- Ze estraperloa?
- Bueno! estraperluk be egoten izen die, estroperlu be hor batzuk aprobetxa zeurien errotari batzuk aprobetxa zeurien, hori bai, ein zeurien bai.
- Semea: Zuek ze eitten zuen prezintuegaz gosie egoten zanien? prezintue zer eitten zuen solta ta ze...
- Prezintue guardidxeri-ta zakutxu bet urun emonda guardidxeri ta harek ipintzen izen duie prezintue lakrie barik ondo erdi aidien itzitte gero ha lakrie kendu ta errotie martxan imiñi zarratute useu dana ta holako tranpak, tranpak.

- Semea: Baia imiñi martxan noiz, gaubien edo noiz?

- Geubez, geubez, geubez. Ta ure dauenien, urik ez dauenien ezin ta ure dauenien.

- Semea: ta guardidxekek etortzen zienien zer? eureri be apurtxu bet emon?

- Guardidxeri lelengotan emonten izen dotsagu ha errotak prezintekeran apur bet izteko errotaridxentzako be arnasa apur bet, arnasie hartzeko, arnasie hartzeko. Danari eitten izen da tranpeue.

- Orduen eurek be, eurek zarratu , eurek prezinteu errotak baia gero eureri...

- Bai. Eureri be, gosie egoten izen da. Umiek dekozienak eta: "pa los chicos y un poco de harina y tal". Negarrez egoten izen die harek be.

- Orduen multarik-eta ez zenduen pageu biher izen?

- Bai, bai, bai, bai. Egote izen dalako "Servicio nacional del trigo" kontrolak egoten izen dire errotak eta artuk eta danak balidxu emon dotsoien "más de la cuenta" errotaridxekek estraperluen saltzen dauzela urune ta ez dai zer ta badai nor ta. Gero kontrola imin zeurien Bilbon, "Servicio nacional del trigo", harek harek errotak be kontrola eitten izen dittuz /izenttuz/: ze zemat idxoten dun, kontrol bat eukin dxun, kontrolata. Ta han kontu guztidxekek erun biher librutan: ze arto sartzen dan, zemat kilo, zemat tonelada, zemat kantidade idxo dan ta horrek danak deklare ein biher izeten duz, ta handik eitten izen deue gero " a este le toca hacer entrega de pues igual de dos, tres, cuatro, y hasta veinte sacos de maíz". Eurek eitten izen dueu euren kalkuluek ta dana izen zan erdi lapurretie ta ba! nahaste bat.

16. Gerraostean ogi txarra

- **Erref:** BRM-015/027
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:53:03. **Bukatu:** 00:54:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Gerraostean, ogia luxuzko artikulua zen. Ganora gabeko ogia zegoen, txarra. Orokorrean, jateko sasoi txarra zen, jendea libretarekin ibiltzen zen. Beraiek beraien bezeroei baino ez zieten ematen errazionamendua.</p>

17. Artoaren atalak: "garafie", artobizarrak, txokorra...

- **Erref:** BRM-015/031
- **Iraupena:** 0:04:36. **Hasi:** 00:58:12. **Bukatu:** 01:02:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:

<p>Artoaren azalari "garafie" deitzen diote. Arrantzarako erabiltzen zuten askotan, amuan jartzeko. Koltxoiak egiteko ere asko erabiltzen zen "garafie".</p>

Artobizarrak erretzeko eta infusioetarako egiten zuten eta txokorrak sua
pizteko.</p>

Hormaetxea Uriagereka, Txomin | ahotsak.eus Orr.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com